

III БОБ. «ИЖТИМОЙ ПРОФИЛАКТИКА НАФТАЛИГИ»НИ ТАШКИЛ ЭТИШ ВА О‘ТКАЗИШ ТАРТИБИ

1.Туман (шаҳар) ҳокимлари о‘з ҳудудини о‘рганиш давомида аниқланган масалаларнинг долзарблигидан келиб чиққан ҳолда «Ижтимоий профилактика ҳафталиги»ни бир ойда бир мартаба о‘тказиш ҳақида таклифларни шакллантиради ва тегишлилиги бо‘йича Қорақалпоғ‘истон Республикаси Вазирлар Кенгаши Раиси, вилоятлар ва Тошкент шаҳри ҳокимига киритади. Бунда:

(а) таклифлар бевосита криминоген вазияти оғ‘ир, уч ва беш йилдан буён «қизил» тоифада қолаётган, аёллар жиноятчилиги, спиртли ичимлик ва гиёҳвандликка ружу қо‘йган шахслар жиноятчилиги ҳамда судда низолашаётган оилалар салмоғ‘и энг юқори бўлган маҳаллаларни қамраб олишга қаратилади;

Туман (шаҳар) ҳокимликлари о‘з ҳудудидаги ҳолатни доимий о‘рганиб боради. Агар ҳудудда жиноятчилик билан бог‘лиқ муаммолар долзарб бўлиб қолса, шунга қараб ойда камида бир марта «Ижтимоий профилактика ҳафталиги»ни о‘тказиш бо‘йича таклифлар тайёрлайди.

Бу таклифлар Қорақалпоғ‘истон Республикаси Вазирлар Кенгаши, вилоятлар ва Тошкент шаҳри ҳокимлигига киритилади.

Ушбу ҳафталиклар асосан қуйидаги ҳудудларда о‘тказилади:

1) жиноят содир этиш эҳтимоли юқори бўлган ҳудудларда;

2) охирги уч ва беш йил ичида «қизил» тоифага киритилган ҳудудлар;

3) такрорий жиноят содир этган шахслар ко'п бо'лган маҳаллалар;

4) спиртли ичимлик, гиёҳвандлик каби иллатлар кенг тарқалган жойлар;

5) суд томонидан жазоланиб, лекин жамиятдан ажратилмаган шахслар ко'п яшайдиган жойлар.

Содда қилиб айтганда, давлат идоралари жиноят ко'п бо'лаётган, муаммоси ог'ир маҳаллаларни аниқлаб, о'ша жойларда тарғ'ибот, ташвиқот, тушунтириш, профилактик ишларни кучайтиради.

(б) таклифда ҳафталик о'тказилиши режалаштирилган маҳаллаларда амалга ошириладиган чора-тадбирларнинг аниқ механизми, муддати, ижрочиси ва молиявий манбаси ко'рсатилиши лозим.

Ушбу банд маҳалла инфратузилмасини ривожлантириш, аҳоли фаровонлигини ошириш ва маҳаллаларда хавфсиз, барқарор муҳит яратишни мақсад қилади. Банд қуйидаги вазифаларни бажаришни талаб этади: ҳар бир туман ва шаҳар маҳалласи учун ҳафталик чора-тадбирлар режасини шакллантириш, чора-тадбирларнинг аниқ механизми, муддати, ижрочиси ва молиявий манбаларини белгилаш.

Чора-тадбирларнинг механизми маҳалладаги мавжуд муаммоларни аниқлаш ва уларни ҳал қилишга қаратилган бо'либ, масалан: яшил ҳудудлар яратиш, мактаб ва бог'ча инфратузилмасини яхшилаш, йо'л ва электр тармоқларини таъмирлаш каби ишлардан иборат бо'лади. Нар бир чора-тадбирнинг бошланиш ва якунланиш муддати аниқ

белгиланиши, масъул шахслар ёки ташкилотлар (туман ҳокимлиги, маҳалла фуқаролар йиғ'ини, депутатлар, маҳалладаги тадбиркорлар) ко'рсатилиши шарт.

Молиявий манбалар аниқ белгиланиши лозим: туман ва вилоят бюджети, депутатлар ташаббуси, маҳалла жамг'армаси, маҳаллий солиқлар (мол-мулк ва ер солиг'и)нинг тегишли улуши, О'збекистон Республикаси бюджет то'ғ'рисидаги қонунига ко'ра Республика бюджетига йо'налтириладиган айрим солиқ тушумларининг бир қисми ва бошқа манбалар ҳисобга олинади.

Ушбу банд ижроси бо'йича О'збекистон Республикаси Президентининг 2022 йил 26 декабрдаги **ПҚ-458-сон** қарорида маҳалла бюджети тизими орқали молиявий имкониятларни кенгайтириш белгиланган. Туманларда мол-мулк ва ер солиг'идан (нотурар жойлар бундан мустасно) ундирилган маблаг'нинг **10 фоизи** маҳалла жамг'армаларига йо'налтирилади.

О'збекистон Республикаси Президентининг 2025 йил 26 декабр кунидаги Мурожаатномасида белгиланганидек:

- 2026 йилда танлаб олинган 33 туман ва 330 маҳаллага **8,5 триллион** со'м маблаг' ажратилади;

- депутатлар орқали ҳудуд, жумладан маҳалладаги муаммоларни ҳал қилиш учун **500 миллиард** со'м (ҳар бир депутатга 3,3 миллиард со'мдан) ажратилади, қо'шимча «яшил ҳудуд» яратиш ташаббусларига 330 миллион со'м ажратилади;

- даромадларнинг прогнозга нисбатан ошириб бажарилган қисмининг **50 фоизи**, экин ерларини ижарага бериш ва бозорлардан тушумлар ҳам то'лиқ туман бюджетига берилади;

- вилоят, туман ҳокимларига самарасиз ва бир-бирини такрорлайдиган штат бирликларни қисқартириб, тежалган маблаг'ни аҳоли о'ртага қо'йган масалаларни ҳал қилиш учун ажратишга рухсат этилади. Бу орқали туманлар бюджетида йилига **5 триллион** со'млик қо'шимча манба шаклланади ва у маҳаллалар инфратузилмасини яхшилашга сарфланади;

- маҳалла инфратузилмасини ривожлантириш мақсадида **20 триллион** со'м вилоятларнинг о'зига ажратилиб, бу маблаг'ларнинг ҳар бир со'ми қайсидир туман учун эмас, балки маҳаллада иш о'ринлари яратадиган, аҳолини даромадли қиладиган аниқ лойиҳаларга йо'налтирилади;

Умуман олганда, ушбу банд маҳаллаларни ҳафталик режа асосида ижтимоий профилактика ва инфратузилма ривожлантириш тизимига киритади. У маҳалла даражасида чора-тадбирларнинг аниқ механизми ва муддатларини белгилаш, ижрочилар ва масъул шахсларни аниқлаш, молиявий манбаларни ко'рсатиш ва ресурсларни самарали ишлатиш орқали маҳаллаларда иш о'ринлари яратиш, яшил ҳудудлар ташкил этиш ва тадбиркорлик инфратузилмасини ривожлантиришни таъминлайди. Натижада, бу банд туман ва маҳалла даражасида реал натижага эришиш, ресурсларни оқилона ишлатиш ва аҳоли фаровонлигини ошириш имконини беради.

2.Барча туман (шаҳар) ҳокимликларидан келиб тушган таклифларга асосан «Ижтимоий профилактика ҳафталиги»ни Қорақалпоғ'истон Республикаси, вилоятлар ва Тошкент шаҳри туман (шаҳар)ларида о'тказиш ҳақида Қорақалпоғ'истон Республикаси

Вазирлар Кенгаши Раиси, вилоятлар ва Тошкент шаҳри ҳокимларининг фармойиши қабул қилинади.

«Ижтимоий профилактика ҳафталиги»ни ташкил этишнинг ҳуқуқий ва ташкилий тартиби баён этилган. Яъни, барча туман ва шаҳар ҳокимликларидан келиб тушган таклифлар умумлаштирилиб, тадбирни о‘тказиш зарурати асосланади. Шу асосда Қорақалпоғ‘истон Республикаси Вазирлар Кенгаши Раиси, вилоятлар ҳамда Тошкент шаҳри ҳокимлари томонидан тегишли фармойиш қабул қилинади. Мазкур фармойиш «Ижтимоий профилактика ҳафталиги»ни ҳудудларда расман о‘тказишга ҳуқуқий асос бо‘либ хизмат қилади. Шу орқали тадбирларни мувофиқлаштириш, масъул ижрочиларни белгилаш ва чора-тадбирларни тизимли амалга ошириш таъминланади.

3. Фармойишда «Ижтимоий профилактика ҳафталиги» о‘тказиладиган кунлар ҳафта ҳисобида туманлар ва маҳаллалар кесимида иловага мувофиқ белгиланади.

Ушбу бандда «Ижтимоий профилактика ҳафталиги»ни о‘тказиш муддатлари аниқ тартибга солиниши назарда тутилган. Фармойишда тадбир о‘тказиладиган кунлар ҳафта ҳисобида белгилаб қо‘йилиб, улар туманлар ва маҳаллалар кесимида тақсимланади. Бу маълумотлар фармойишга илова қилинган жадвал ёки ро‘йхат асосида расмийлаштирилади. Мазкур тартиб тадбирларни режали, изчил ва мувофиқлаштирилган ҳолда о‘тказишга хизмат қилади. Шунингдек, масъул ташкилотлар ва иштирокчиларнинг о‘з вақтида тайёргарлик ко‘риши ҳамда аҳолининг хабардорлигини таъминлаш имконини яратади.

4. Фармойиш ижросини таъминлашга шахсан туман (шаҳар) ҳокимлари масъул этиб белгиланади ва

Қорақалпоғ‘истон Республикаси Вазирлар Кенгаши, вилоятлар ва Тошкент шаҳри ҳокимликларида ташкилий қо‘мита ва идоралараро ишчи гуруҳ тузилади.

Мазкур қоидага мувофиқ, қабул қилинган фармойишнинг амалда то‘лиқ ва самарали ижро этилишини таъминлаш бо‘йича шахсий жавобгарлик туман (шаҳар) ҳокимларига юкланмоқда. Бу ерда «шахсан масъул этиб белгиланади» деган ибора ҳокимнинг ижро жараёнида фақат умумий раҳбар сифатида эмас, балки ижро натижаси учун индивидуал жавобгар мансабдор шахс сифатида иштирок этишини англатади. Бунда ҳоким фармойиш ижросини ташкил этиш, назорат қилиш, тегишли хизматларни жалб этиш ҳамда камчиликларга о‘з вақтида чора ко‘риш мажбуриятини олади.

Шу билан бирга, фармойиш ижросини мувофиқлаштириш ва тизимли амалга ошириш мақсадида Қорақалпоғ‘истон Республикаси Вазирлар Кенгаши, вилоятлар ва Тошкент шаҳри ҳокимликлари ҳузурида ташкилий қо‘мита ҳамда идоралараро ишчи гуруҳ тузилиши назарда тутилган. Ташкилий қо‘мита, одатда, умумий стратегияни белгилаш, устувор вазифаларни аниқлаш ва ижро жараёнини мувофиқлаштириш функцияларини бажаради. Идоралараро ишчи гуруҳ эса турли давлат органлари ва ташкилотлар о‘ртасидаги ҳамкорликни таъминлаш, маълумот алмашиш, амалий муаммоларни ҳал қилиш ва фармойишда белгиланган вазифаларнинг жойларда бажарилишини назорат қилишга хизмат қилади.

Шундай қилиб, мазкур норма орқали фармойиш ижросини таъминлашда якка тартибдаги шахсий жавобгарлик (туман/шаҳар ҳокими) ва коллегиал-ташкилий

механизмлар (ташкилий қо'мита ва идоралараро ишчи гуруҳ) уйғ'унлиги йо'лга қо'йилмоқда. Бу эса қарор ижросини кучайтириш, идоралараро мувофиқлашувни таъминлаш ва масъулиятни аниқ белгилашга қаратилган ҳуқуқий-ташкилий ёндашув ҳисобланади.

5. «Ижтимоий профилактика ҳафталиги» о‘тказиладиган жой ва аниқ сана ҳақида оммавий ахборот воситалари (ижтимоий тармоқлар) орқали аҳолига эълон қилинади.

«Ижтимоий профилактика ҳафталиги»ни самарали о‘тказиш учун маҳалла еттиликнинг муҳим вазифаларидан бири унинг о‘тказиладиган жойи ва аниқ санаси ҳақида аҳолини олдиндан хабардор қилиш ҳисобланади. Бунинг учун маҳалла еттилиги аввало ҳафталик қайси маҳаллада, қайси бинода ёки очиқ майдонда о‘тказилиши ва унинг бошланиш ҳамда тугаш саналарини аниқ белгилаб олади. Шундан со‘нг ушбу маълумотларни содда ва тушунарли тилда тайёрлаб, ижтимоий тармоқлар орқали аҳолига етказиш ишларини ташкил этади. Хусусан, маҳалланинг **Телеграм** гуруҳлари, **Фасебоок** ва бошқа оммавий ахборот воситаларида эълон жойлаштирилиб, унда «Ижтимоий профилактика ҳафталиги»нинг мақсади, о‘тказиладиган жойи, аниқ санаси ва фуқаролар учун қандай имкониятлар яратилиши қисқача тушунтириб берилади. Шу билан бирга, ижтимоий тармоқлардан фойдаланмайдиган аҳолини ҳам қамраб олиш мақсадида маҳалла раиси, ёшлар етакчиси ва хотин-қизлар фаоллари томонидан хонадонма-хонадон юриб, оғ‘заки тушунтириш ишлари олиб борилади, маҳалла идораси, до‘конлар ва одамлар ко‘п йиг‘иладиган жойларга эълонлар илинади. Эълон бериш жараёнида фуқаролар ҳафталик давомида бандликка ко‘маклашиш, ҳуқуқий маслаҳат олиш, ижтимоий хизматлардан фойдаланиш имкониятига эга бо‘лиши алоҳида таъкидланади. Мазкур ишлар орқали аҳолининг барча қатламлари «Ижтимоий

профилактика ҳафталиги» ҳақида о‘з вақтида хабардор қилинади ва уларнинг фаол иштироки таъминланади.

6.Нафталик «Обод ва хавфсиз маҳалла» тамойили асосида маҳаллаларда ижтимоий профилактика тадбирларини амалга ошириш тартиби то‘ғ‘рисидаги низомга мувофиқ о‘тказилади.

«Ижтимоий профилактика ҳафталиги» давомида қилинадиган ишлар о‘збошимчалик билан эмас, балки аниқ тартиб-қоидалар асосида амалга оширилади. Яъни:

- Маҳаллада хавфсизлик биринчи о‘ринда бо‘лади. Нафталик давомида жиноятчиликнинг олдини олиш, уруш-жанжаллар, оилавий келишмовчиликлар, ичкиликбозлик, гиёҳвандлик каби салбий ҳолатларга йўл қўймасликка алоҳида эътибор берилади.

- Аҳолининг муаммоларига ечим топиш мақсад қилинади. Фақат гапириш ёки йиғ‘илиш о‘тказиш билан чекланиб қолинмайди. Ишсизлик, кам таъминланганлик, ҳужжат муаммолари, соғ‘лиқ билан бог‘лиқ масалалар каби одамларни қийнаётган муаммоларни жойида ҳал қилишга ҳаракат қилинади.

- Барча идоралар биргаликда ишлайди. Ички ишлар, ҳокимлик, адлия, соғ‘лиқни сақлаш, банклар, ёшлар ва хотин-қизлар билан ишлайдиган ташкилотлар маҳаллага чиқиб, аҳоли билан юзма-юз ишлайди.

- Тартиб ва қонунга қатъий риоя қилинади. Нар бир тадбир белгиланган қоидаларга асосланиб о‘тказилади. Ким нима иш қилиши кераклиги олдиндан аниқ бо‘лади, масъулиятсизликка йўл қўйилмайди.

- Маҳалланинг ободлиги ҳам инобатга олинади. Фақат хавфсизлик эмас, балки маҳалланинг тозаллиги,

ободончилиги, ко‘чалар, болалар майдончалари, ёшлар ва кексалар учун шароитлар ҳам эътибор марказида бо‘лади.

Оддий қилиб айтганда, «Ижтимоий профилактика ҳафталиги» — бу қог‘оз учун қилинган тадбир эмас, балки маҳаллада тинчлик, хавфсизлик ва одамларнинг розилигини таъминлаш учун тартиб билан, режа асосида, барча идоралар бирлашиб қилинадиган амалий ишлар ҳафталигидир.

7.«Ижтимоий профилактика ҳафталиги»га Қорақалпоғ‘истон Республикаси, вилоят ва туман (шаҳар) даражасидаги қўйидаги идора ва ташкилотларнинг масъуллари жалб қилинади:

(а) адлия идоралари, соғ‘лиқни сақлаш бо‘лимлари, «Инсон» ижтимоий хизматлар марказлари, ички ишлар бо‘лимлари, прокуратура органлари, мактабгача ва мактаб таълими бо‘лимлари, иқтисодиёт ва молия бо‘лимлари, Ёшлар ишлари агентлигининг ҳудудий бо‘линмалари, оила ва хотин-қизлар билан ишлаш бо‘линмалари, банклар;

Маҳалла раиси, ҳоким ёрдамчиси, профилактика инспектори, ёшлар етакчиси, хотин-қизлар фаоли, ижтимоий ходим ва солиқ инспектори — бевосита ижтимоий профилактика тадбирларини амалга оширувчи субъектлар. Қорақалпоғ‘истон Республикаси Вазирлар Кенгаши, вилоят, туман, шаҳар ҳокимликлари, давлат органлари ва идоралари «Ижтимоий профилактика ҳафталиги» ташкилотчилари ҳисобланади. Бу жараёнда бандлик органи ходими, тиббиёт ходими, мактаб директори ва мактаб психологи, инспектор-психолог, шунингдек, ижтимоий профилактика тадбирларини амалга оширувчи субъектларнинг мурожаатига асосан жалб этиладиган туман (шаҳар)

даражасидаги бошқа давлат органлари ва ташкилотлари ходимлари ижтимоий профилактика тадбирларини амалга оширишга ко‘маклашувчи шахслар ҳисобланади. PQ-1-сон қарор билан о‘рнатилган тартибга мувофиқ маҳаллаларда жинойтчиликнинг барвақт олдини олиш бо‘йича самарали тизимни йо‘лга қо‘йишга қаратилган манзилли ишларни ташкил этиш мақсадида 2026 йилда ҳудудлар масъул раҳбарлар ва муассасаларга бириктирилган.

(б) заруриятдан келиб чиққан ҳолда ҳафталик доирасида бошқа давлат ва нодавлат ташкилотларнинг масъуллари ҳам иштирок этишга жалб этилиши мумкин.

Ижтимоий профилактикага оид тадбирлар, йиғ‘илишлар ёки муҳокамалар жараёнида ко‘тарилаётган масалаларни самарали ҳал этиш учун, агар бунга эҳтиёж юзага келса, мазкур масалаларга бевосита ёки билвосита алоқадор бо‘лган бошқа давлат органлари ҳамда нодавлат нотижорат ташкилотларининг ваколатли (масъул) вакиллари иштирок этиш учун таклиф қилинади.

Масалан, Камбағ‘алликни қисқартириш ва бандлик органи ходими - банд бо‘лмаган ёки доимий даромад манбаига эга бо‘лмаган ишсиз шахсларни ишга жойлаштиришда иштирок этади. Тиббиёт ходими спиртли ичимликлар, гиёҳвандлик воситалари, психотроп ёки инсон ақл-иродасига таъсир этувчи бошқа моддаларга қарам бо‘либ қолган шахслар, парваришга муҳтож ёлғ‘из кексалар, ногиронлиги бо‘лган ва ог‘ир касалликка чалинган шахсларни даволанишини ташкил қилишда қатнашади. Мактаб директори, мактаб психологи ва инспектор-психолог мунтазам таъйиқ ва зо‘равонликка учраб келаётган о‘қувчилар, қаровсиз ва назоратсиз қолган, шунингдек,

g'ayriijtimoiy xulq-atvorli o'quvchilar, spirtli ichimliklar, gi'hvandlik vositalari, psixotrop ёки инсон ақл-иродасига таъсир этувчи бошқа моддаларга қарам бо'либ қолган о'қувчилар, қимор ва таваккалчиликка асосланган бошқа о'йинларга ружу қо'йган о'қувчилар билан ижтимоий мослаштириш дастурларини амалга оширишда иштирок этади. Ижтимоий мослаштириш дастурларини амалга оширишга ижтимоий профилактика тадбирларини амалга оширувчи субъектларнинг мурожаатига асосан маҳалла фаоллари, имом-хатиб, отинойилар ва бошқа шахслар таклиф этилиши мумкин.

8.«Ижтимоий профилактика ҳафталиги» доирасида қуйидаги тадбирлар ташкил этилади:

(а) ижтимоий профилактика объеклари ҳисобланган ва мазкур тоифага тушиш эҳтимоли бо'лган шахслар таклиф қилиниб, уларнинг муаммолари о'рганиш ва ҳал этишга алоҳида эътибор қаратилади;

Ижтимоий профилактика объекти бо'лган шахслар (муаммоли шахслар ёки мойиллар) олдиндан аниқланади. Улар билан муаммонинг хусусиятидан келиб чиқиб, маҳалла еттилигининг тегишли шахслари томонидан алоҳида суҳбатлар о'тказилади, тушунтириш ишлари олиб борилади, муаммолари о'рганилади. Шу асосда, ижтимоий профилактика ҳафталиги доирасида қуйидаги ишлар амалга оширилади:

Ижтимоий профилактика объекти бо'лган шахслар билан манзилли ишлаш бо'йича о'тказиладиган тадбирлар:

-профилактик ҳисобда турган шахслар билан индивидуал суҳбатлар;

-нотинч ва кам таъминланган оилаларга ташриф;

- вояга етмаганлар билан психологик суҳбатлар;
- фуқароларга бепул ҳуқуқий маслаҳатлар;
- «қонун ва ёшлар» мавзусида давра суҳбатлари;
- мурожаатларни жойида о‘рганиш ва имкон қадар ҳал этиш;

- меҳнат ярмаркалари, касб-ҳунар бо‘йича маслаҳат ва учрашувлар.

(б) о‘рганиш натижалари бо‘йича мурожаатнинг тегишлилигига қараб ҳуқуқий маслаҳатлар бериш билан бир вақтда масалани жойида ҳал этишга устуворлик берилади;

Фуқаронинг ҳар қандай мурожаати (шикоят, таклиф, ариза) қабул қилинади. Бу мурожаатлар жойида ва тезкор ко‘риб чиқилади. Муаммо имкон қадар о‘ша жойнинг о‘зида (чо‘змасдан) ҳал қилинади, бунда ижтимоий профилактика тадбирларини амалга оширувчи субъектларга амалий ва бошқа ёрдам ко‘рсатиш:

а) туман (шаҳар) даражасида:

маҳалла раисининг фаолияти — О‘збекистон маҳаллалари уюшмасининг туман (шаҳар) бо‘лимлари;

ҳоким ёрдамчисининг фаолияти — туман (шаҳар) камбағ‘алликни қисқартириш ва бандликка ко‘маклашиш бо‘лимлари;

профилактика инспекторининг фаолияти — туман (шаҳар) ички ишлар органларининг ҳуқуқбузарликлар профилактикаси бо‘линмалари;

хотин-қизлар фаолининг фаолияти — Оила ва хотин-қизлар қо‘митасининг туман (шаҳар) бо‘лимлари;

ёшлар етакчисининг фаолияти — Ёшлар ишлари агентлигининг туман (шаҳар) бо‘лимлари;

ижтимоий ходимнинг фаолияти — туман (шаҳар) «Инсон» ижтимоий хизматлар марказлари;

солиқ инспекторининг фаолияти — туман (шаҳар) солиқ инспекциялари томонидан;

б) вилоят даражасида Қорақалпоғ‘истон Республикаси Камбағ‘алликни қисқартириш ва бандлик вазирлиги, вилоятлар ва Тошкент шаҳри камбағ‘алликни қисқартириш ва бандлик бошқармалари, Қорақалпоғ‘истон Республикаси Ички ишлар вазирлиги, Тошкент шаҳар ва Тошкент вилояти ички ишлар бош бошқармалари ҳамда вилоятлар ички ишлар бошқармалари ҳуқуқбузарликлар профилактикаси бошқармалари, Қорақалпоғ‘истон Республикаси Оила ва хотин-қизлар қо‘митаси, вилоятлар ҳамда Тошкент шаҳар оила ва хотин-қизлар бошқармалари, О‘збекистон маҳаллалари уюшмасининг, Ёшлар ишлари агентлигининг, Ижтимоий ҳимоя миллий агентлигининг Қорақалпоғ‘истон Республикаси, вилоятлар ва Тошкент шаҳар бошқармалари, Қорақалпоғ‘истон Республикаси, вилоятлар ва Тошкент шаҳар солиқ бошқармалари томонидан;

в) республика даражасида О‘збекистон Республикаси Камбағ‘алликни қисқартириш ва бандлик вазирлиги, Ички ишлар вазирлиги, О‘збекистон маҳаллалари уюшмаси, Оила ва хотин-қизлар қо‘митаси, Ёшлар ишлари агентлиги, Ижтимоий ҳимоя миллий агентлиги ва Солиқ қо‘митаси томонидан амалга оширилади.

(в) маблағ‘ билан бог‘лиқ бо‘лган масалалар бо‘йича тегишли ташкилотлар, банкларни жалб қилган ҳолда уларни ҳал этиш чоралари ко‘рилади;

Ушбу банд Республика маҳаллаларида «Ижтимоий профилактика ҳафталиги»ни ташкил этиш жараёнида

молиявий ресурслар билан бог‘лиқ барча масалаларни тизимли ва самарали ҳал қилишга қаратилган.

Ушбу банд қуйидаги вазифаларни бажаришни талаб қилади: маҳалладаги ижтимоий профилактика тадбирларини амалга ошириш учун зарур бо‘лган маблаг‘ни аниқлаш, молиявий ресурсларни самарали тақсимлаш ва уларни назорат қилиш, тегишли ташкилотлар, шу жумладан банклар ва маҳалла молиявий тизими билан ҳамкорликни йо‘лга қо‘йиш. Мақсад – маҳалла даражасида амалга ошириладиган ҳар бир чора-тадбирнинг молиявий таъминоти кафолатланган бо‘лиши, маблаг‘ етишмовчилиги туфайли ишлар то‘хтаб қолмаслигини таъминлашдир.

Банд банк ва бошқа молиявий ташкилотларни жалб қилган ҳолда молиявий масалаларни ҳал қилишни назарда тутди. Бу, айниқса, ижтимоий профилактика ҳафталиги доирасида амалга ошириладиган лойиҳалар, микрокредитлар, яшил ҳудудлар яратиш, иш о‘ринларини очиш ва тадбиркорликни қо‘ллаб-қувватлаш учун муҳимдир.

«Маҳаллада саноат ва хизмат» лойиҳаси доирасида 10 мингдан зиёд ишлаб чиқариш ва хизмат ко‘рсатиш лойиҳаларини ишга тушириш учун 5 триллион со‘м кредит берилади. Кредит фоизининг миллий валютада 10 фоизгача, хорижий валютада 4 фоизгача бо‘лган қисми Тадбиркорлик компанияси томонидан қолаб берилади, бюджетдан эса 400 миллиард со‘м ажратилади. Шу билан банклар ва молиявий ташкилотлар орқали маблаг‘лар самарали тақсимланади.

Маҳалладаги чора-тадбирларни бажариш учун етарли маблаг‘ манбаларини аниқлаш, бунда банклар, маҳалла банки, депутатлар ташаббуси, тадбиркорлик ташкилотларини жалб қилиш талаб этилади. Нар бир

маблаг‘ сарфи, унинг манбаи ва натижаси назорат қилинади. Шу тариқа, маблаг‘лар самарали ишлатилади ва исроф олди олинади. Маҳаллада яшил ҳудуд яратиш, микролойиҳаларни амалга ошириш, тадбиркорлик ва хизмат ко‘рсатиш лойиҳаларини молиялаштириш имконияти яратилади.

Ижрочилар сифатида маҳалла фуқаролар йиг‘ини, туман ҳокимлиги, депутатлар, маҳалла банкирлари ва бошқа молиявий ташкилотлар белгиланган. Молиявий манбалар эса туман ва вилоят бюджети, маҳалла бюджети ва жамг‘армалари, депутатлар томонидан ажратилган маблаг‘, даромадлар прогноздан ошган қисми, ижарага берилган экин ерлар, банк кредитлари ва тадбиркорлик фондларини о‘з ичига олади. Нар бир чора-тадбир учун маблаг‘нинг манбаи ва миқдори аниқ ко‘рсатилади, бу эса молиявий шаффофликни таъминлайди.

Қайси маҳалла райси, ҳоким ёрдамчиси ва маҳалла банкири лойиҳа қилиб, уни асослаб берса, зарур маблаг‘ни олиш имконияти шаклланади. Бу эса бюджет маблаг‘ларини самарали ишлатишда лойиҳавий ёндашув бо‘лади.

Умуман олганда, ушбу банд маҳаллаларда ижтимоий профилактика ҳафталигини самарали ва молиявий жиҳатдан таъминланган ҳолда о‘тказишни кафолатлайди. Бу молиявий ресурсларни жалб қилиш, назорат қилиш ва самарали тақсимлаш орқали маҳалла инфратузилмасини ривожлантириш, яшил ҳудудлар ва микролойиҳаларни яратиш, иш о‘ринлари очиш ва тадбиркорликни ривожлантириш, аҳоли ижтимоий фаровонлигини ошириш имконини беради. Шу тариқа, банд маҳалла даражасидаги чора-тадбирларни амалга оширишда молиявий манбаларни

то‘лиқ, тизимли ва шаффоф йо‘л билан жалб қилишни таъминлайди.

(г) ишсизларни ишга жойлаштириш мақсадида ҳудуддаги тадбиркорлик субъектлари жалб қилинади;

«Ижтимоий профилактика ҳафталиги» доирасида ишсизларни ишга жойлаштириш мақсадида ҳудуддаги тадбиркорлик субъектларини жалб қилиш тадбирини амалга оширишда маҳалла еттилиги аввало маҳаллада ишсиз юрган, доимий иш жойига эга бўлмаган фуқароларни аниқлаб, уларнинг сони, ёши, касби, меҳнат тажрибаси ва қайси соҳада ишлаш истаги борлигини о‘рғанади. Шу маълумотлар асосида ишсиз фуқароларнинг аниқ ро‘йхати шакллантирилади. Кейин маҳалла ҳудудида фаолият юритаётган тадбиркорлик субъектлари, кичик корхоналар, устахоналар, савдо ва хизмат ко‘рсатиш шохобчалари билан бог‘ланиб, уларда мавжуд ёки яқин вақтда очилиши мумкин бўлган бо‘ш иш о‘ринлари ҳақида маълумот то‘планади. Маҳалла еттилиги тадбиркорларга «Ижтимоий профилактика ҳафталиги»нинг мақсадини тушунтириб, маҳаллада ишсиз фуқароларни иш билан таъминлаш орқали ижтимоий муаммоларни камайтириш муҳимлигини изоҳлайди ҳамда уларни ҳамкорликка жалб қилади. Шундан со‘нг ишсиз фуқаролар билан тадбиркорлар о‘ртасида учрашувлар ташкил этилиб, уларга иш шартлари, маош миқдори, иш вақти ва талаблар ҳақида то‘ғ‘ридан-то‘ғ‘ри маълумот берилади. Зарур ҳолларда маҳалла еттилиги бандлик бўлими билан ҳамкорликда ишга жойлаштириш учун расмий йо‘лланмалар олиншини таъминлайди. Шу билан бирга, ёшлар, хотин-қизлар ва кам тажрибали фуқаролар учун о‘қиб-о‘рганиб ишлаш имкониятлари

бо‘йича тадбиркорлар билан келишувлар қилинади. Маҳалла еттилиги ишга жойлашган фуқароларнинг иш бошлаганини назорат қилиб, уларнинг муаммолари бо‘лса тадбиркорлар билан биргаликда ҳал этишга ҳаракат қилади. Мазкур ишлар натижасида ишсиз фуқароларнинг иш билан таъминланишига, тадбиркорларнинг ишчи кучига бо‘лган эҳтиёжи қондирилишига ва маҳаллада ижтимоий барқарорликни мустаҳкамлашга эришилади.

(д) ишсизларга тадбиркорлик фаолияти билан шуг‘улланиш бо‘йича бизнес лойиҳалари таклиф қилиниб, унинг бошланг‘ич сарф-харажатлари юзасидан тегишли ко‘мак ко‘рсатилади;

«Ижтимоий профилактика ҳафталиги» доирасида ишсиз фуқароларни тадбиркорлик фаолиятига жалб қилиш бо‘йича тадбирни амалга оширишда маҳалла еттилиги аввало маҳаллада ишсиз юрган, о‘з ҳисобидан иш бошлаш истаги бор бо‘лган фуқароларни аниқлаб, улар билан суҳбат о‘тказди ва қайси йо‘налишда тадбиркорлик қилишга қизиқиши борлигини о‘рганади. Шу асосда ишсизларга содда, ҳаётда қо‘ллаш мумкин бо‘лган бизнес лойиҳалар таклиф этилади, масалан, уй шароитида тикувчилик ёки қандолатчилик, сервис хизматлари, савдо, қишлоқ хо‘жалиги, паррандачилик ёки ҳунармандчилик каби йо‘налишлар тушунтирилади. Маҳалла еттилиги ҳар бир таклиф қилинаётган бизнес лойиҳа бо‘йича уни бошлаш учун қанча бошланг‘ич сарф-харажат керак бо‘лишини, яъни асбоб-ускуна, хомашё, ижара ёки бошқа зарур маблаг‘лар ҳақида фуқароларга содда тилда изоҳлаб беради. Шу билан бирга, ушбу сарф-харажатларни қоplash учун давлат томонидан берилаётган имтиёзли кредитлар, субсидиялар,

грантлар ёки моддий ёрдам турлари ҳақида маълумот бериб, фуқароларни банклар, бандлик органлари ва тегишли ташкилотлар билан бог'лайди. Маҳалла еттилиги ҳужжатларни тайёрлаш, ариза ёзиш, бизнес режани расмийлаштириш каби жараёнларда ҳам амалий ёрдам ко'рсатади. Тадбиркорликни бошлаган фуқароларнинг фаолиятини дастлабки босқичда кузатиб бориб, юзага келиши мумкин бо'лган муаммоларни ҳал этишда маслаҳат беради ва тегишли идоралар билан ҳамкорлик қилади. Мазкур ишлар натижасида ишсиз фуқаролар о'з даромад манбаини яратиш имкониятига эга бо'лади, маҳаллада ишсизлик камаяди ва аҳолининг ижтимоий фаоллиги ортади.

(ж) Қорақалпоғ'истон Республикаси, вилоят ва Тошкент шаҳри даражасидаги раҳбарларнинг шахсий қабули (ҳар бир туман (шаҳар)да) ташкиллаштирилади;

Аҳоли мурожаатларини бевосита о'рганиш ва уларга ечим топишга қаратилган муҳим ташкилий чора назарда тутилган. Яъни, Қорақалпоғ'истон Республикаси, вилоят ва Тошкент шаҳри даражасидаги раҳбарларнинг шахсий қабуллари ҳар бир туман ва шаҳарда алоҳида ташкил этилади. Бу фуқароларга о'з муаммо ва таклифларини юқори даражадаги раҳбарларга то'ғ'ридан-то'ғ'ри етказиш имконини беради. Шу орқали жойлардаги ижтимоий, иқтисодий ва ҳуқуқий масалаларни чуқур о'рганиш таъминланади. Мазкур қабуллар раҳбарларнинг масъулиятини ошириш, муаммоларни манзилли ва тезкор ҳал этиш ҳамда аҳоли ишончини мустаҳкамлашга хизмат қилади.

(з) меҳнат, банк ва ижтимоий хизматлар ярмаркалари о'тказилади (вилоят, туман ва шаҳар

хокимларининг шахсий қабул кунларида ташкиллаштирилади);

«Ижтимоий профилактика ҳафталиги» доирасида меҳнат, банк ва ижтимоий хизматлар ярмаркаларини о‘тказиш тадбирини амалга оширишда маҳалла еттилиги аввало ушбу ярмаркалар вилоят, туман ва шаҳар хокимларининг шахсий қабул кунларига мос ҳолда қайси сана ва жойда ташкил этилишини аниқлаб олади. Шундан со‘нг бандлик бо‘лими, банк муассасалари, ижтимоий ҳимоя органлари ҳамда тегишли давлат идоралари билан келишган ҳолда уларнинг ярмаркада иштирок этишини таъминлайди. Маҳалла еттилиги аҳолини ушбу ярмаркаларга жалб қилиш мақсадида олдиндан тушунтириш ишларини олиб боради, яъни маҳаллада ишсиз юрган фуқаролар, тадбиркорлик қилиш истагида бо‘лганлар, ижтимоий ёрдамга муҳтож oilаларга ярмарка о‘тказилиши, у ерда қандай хизматлар ко‘рсатилиши ва қандай муаммоларни жойида ҳал қилиш мумкинлиги ҳақида маълумот беради.

Ярмарка жараёнида меҳнат органлари томонидан бо‘ш иш о‘ринлари таклиф қилиниб, ишсиз фуқароларни ишга жойлаштириш бо‘йича йо‘лланмалар берилади, банклар томонидан эса имтиёзли кредитлар, микрокредитлар ва молиявий хизматлар юзасидан тушунтиришлар берилади. Ижтимоий ҳимоя идоралари аҳолига нафақа, моддий ёрдам, «Темир дафтар», «Аёллар дафтари», «Ёшлар дафтари» орқали ко‘рсатиладиган ижтимоий хизматлар ҳақида маълумот бериб, зарур ҳужжатларни расмийлаштиришда амалий ёрдам ко‘рсатади. Маҳалла еттилиги ярмарка давомида фуқароларни тегишли мутахассисларга йо‘налтириб, уларнинг мурожаатлари тингланиши ва масалалари имкони

борича шу жойнинг о‘зида ҳал этилишига ко‘маклашади. Мазкур тадбир орқали аҳолининг давлат органлари билан бевосита мулоқоти таъминланади, ишсизликни камайтириш, тадбиркорликни қо‘ллаб-қувватлаш ва ижтимоий хизматлардан фойдаланиш имкониятлари кенгайди.

(и) соғ‘лом турмуш тарзига тарғ‘иб қилиш ва маданий ҳордиқ чiqаришга қаратилган тарғ‘ибот кампаниялари о‘тказилади;

Соғ‘лом турмуш тарзига тарғ‘иб қилиш ва маданий ҳордиқ чiqаришга қаратилган тарғ‘ибот кампанияларини о‘тказиш — жамият аъзолари, айниқса ёшлар онгида жисмоний, руҳий ва маънавий саломатликни уйғ‘ун ривожлантириш г‘оясини шакллантиришга хизмат қилади. Бундай кампаниялар орқали инсонларни зарарли одатлардан воз кечиш, мунтазам жисмоний фаоллик билан шуг‘улланиш, то‘г‘ри овқатланиш, стрессни бошқариш ва фаол дам олишга ундаш мақсад қилиб қо‘йилади. Шу билан бирга, маданий ҳордиқ чiqаришга йо‘налтирилган тадбирлар — театр, кино, музей, кутубхона, концерт дастурлари, спорт-маданий фестиваллар ва оммавий сайиллар— инсоннинг эстетик диди, маданий тафаккури ҳамда ижтимоий фаоллигини оширади. Бу эса бо‘ш вақтни мазмунли ташкил этиш, ижтимоий изоляция ва руҳий чарчоқнинг олдини олишга хизмат қилади.

Умуман олганда, бундай тарғ‘ибот кампаниялари соғ‘лом жамиятни шакллантириш, аҳоли ҳаёт сифати ва фаровонлигини ошириш, салбий ижтимоий иллатларга қарши профилактик таъсир ко‘рсатишнинг самарали механизми ҳисобланади. Улар давлат ва жамоат институтлари, таълим муассасалари ҳамда фуқаролик

жамияти тузилмалари о'ртасидаги ҳамкорликни мустаҳкамлаб, барқарор ижтимоий ривожланишга хизмат қилади.

(к) маҳаллалардаги ижтимоий профилактика объектларини аниқлаш, уларга ижтимоий профилактика тадбирларини о'тказиш учун хулосалар шакллантириш ва ижрога йо'налтириш («маҳалла еттилиги» томонидан) чоралари ко'рилади;

Маҳаллада ижтимоий профилактика объекти бо'лган шахслар (назоратсиз ёшлар, ишсизлар, низоли оилалар ва ҳ.к.) аниқланади.

Маҳалла раиси ижтимоий профилактика объекти бо'лган шахслар билан профилактик ишларни амалга ошириш учун хулосалар бериш, бириктирилган ижтимоий профилактика объектлари бо'лган шахслар билан тегишлилиги бо'йича маҳалла еттилиги доирасида олиб борилаётган ишларни таҳлил қилиб, якуни бо'йича қо'шимча хулоса бериш, фуқаролик ва жиноят ишлари бо'йича судлардан уларда ко'рилаётган ишлар доирасида низолашаётган томонлар ҳақидаги маълумотларни олиб, таҳлил асосида о'заро низолари сақланиб қолаётган шахслар бо'йича тегишли ишларни амалга оширилишини ташкил этади.

Шу асосда, маҳаллада ким билан, қандай ишлаш кераклиги аниқланади. Якунда, маҳалла еттилиги томонидан аниқ чоралар (тушунтириш ишлари олиб борилади, огоҳлантиради, ёрдам ко'рсатади, керак бо'лса, тегишли ташкилотларга йо'налтиради) ко'рилади.

Бу о'з навбатида, маҳаллада ҳуқуқбузарликларнинг барвақт олдини олишга, аҳолининг ижтимоий, ҳуқуқий

онгини оширишга, фуқароларни жамиятга жипслаштиришга, иш билан таъминлаш ва бандликни қоʻллаб-қувватлашга хизмат қилади.

(л) тадбир кунлик таҳлил қилинади ва қабул қилинган фуқаролар, оʻрганилган муаммолар, уларнинг қанчаси жойида ҳал этилганлиги боʻйича соҳалар кесимида умумлаштирилган ҳисобот шакли юритилади;

Нар куни қилинган ишлар самарадорлиги аниқлаш ва қилинган ишларнинг сарҳисобини чиқариш учун кунлик таҳлил ишлари олиб борилади. Қабул қилинган одамлар, уларнинг қандай муаммоси борлиги, қайси соҳада муаммолар коʻплиги ва шу муаммоларнинг қанчаси шу жойнинг оʻзида ҳал бўлганлиги аниқланади. Бу ҳолат одамлар билан ишлаш шунчаки гап билан чекланиб қолмаслиги, балки ҳар бир мурожаат аниқ ҳисобга олиниши учун киритилган.

Яъни: Тадбирга келиб мурожаат қилган ҳар бир фуқаро ҳисобга олинади. Неч кимнинг мурожаати «йоʻқолиб кетмайди», мурожаат эътиборсиз қолмайди. Муаммо нима экани аниқ ёзилади. Ишсизлик, ҳужжат муаммоси, оилавий келишмовчилик, соғʻлиқ масаласи, кредит ёки ижтимоий ёрдам билан богʻлиқ ҳар бир масала алоҳида қайд этилади. Қайси муаммо жойида ҳал бўлди — коʻрсатиб борилади. Агар масала шу кунгача ҳал қилинса (масалан, ҳужжат қабул қилинса, ишга йоʻналтирилса, маслаҳат берилса), бу алоҳида белгилаб қоʻйилади. Ҳал бўлмаган масалалар назоратга олинади. Ҳал бўлмаган муаммолар ёзиб қоʻйилади ва улар кейинчалик қайси идора томонидан, қайси муддатда ҳал қилиниши аниқ қилиб белгиланади.

Нар куни ҳисоб-китоб қилинади. Кун охирида қанча одам қабул қилингани, нечта муаммо ко‘рилгани, соҳалар бо‘йича тақсимоти ва қанчаси ҳал бо‘лганлигига аниқлик киритилади. Бу банд одамларнинг мурожаатлари бекорга кетмаслиги, идоралар иши ог‘заки ва қуруқ ваъдаларга эмас, аниқ натижага қараб баҳоланиши, масъуллар «иш қилдик» деб эмас, қанча муаммо ҳал қилинганига аниқлик киритилади.

(м) ҳафталик якунида барча ҳисоботлар умумлаштирилади ва эришилган натижалар оммавий ахборот воситалари (ижтимоий тармоқлар)да ёритилади;

«Ижтимоий профилактика ҳафталиги» тугагач, о‘ша ҳафта давомида қилинган барча ишлар сарҳисоб қилинади, таҳлил қилинади ва қандай натижа бо‘лгани оммавий ахборот воситалари орқали халққа маълум қилинади.

Бунинг учун ҳар куни юритилган ҳисоботлар жамланади:

- қанча фуқаро қабул қилингани,
- қандай муаммолар ко‘рилгани,
- қанчаси жойида ҳал этилгани,
- қайси масалалар назоратга олингани

Натижалар таҳлил қилинади:

- қайси муаммолар ко‘п экани,
- қайси соҳалар яхши ишлагани,
- қаерда камчилик бо‘лгани

Натижалар халққа эълон қилинади: Қилинган ишлар телевидение, газета, интернет сайтлар, ижтимоий тармоқлар орқали аҳолига етказилади.

Бу эса қуйидаги ижобий жиҳатларга эга:

- одамлар давлат идоралари ишини ко‘риб туради;

- ким ишляпти, ким сусткашлик қилаяпти — аниқ бо‘лади;

- фуқароларнинг ишончи ортади;

- масъуллар очиқ ишлашга мажбур бо‘лади;

- «ко‘збо‘ямачилик»ка йо‘л қолмайди.

Нафта давомида қилинган ишларнинг ОАВ орқали ёритилиши натижасида қилинган ишлар то‘ғ‘рисида битта маҳалла эмас, бутун жамоатчилик хабардор бо‘лади; яхши ишлаганлар ибрат қилиниб, суст ишлаганларга эса огоҳлантириш бо‘лади. Бу эса о‘з-о‘зидан бу ҳам рағ‘бат, ҳам назорат вазифасини бажаради.

(н) ҳафталикни ташкил этиш давомида зарурият ва аҳолининг мурожаатидан келиб чиққан ҳолда бошқа тадбирлар ҳам о‘тказилиши мумкин.

«Ижтимоий профилактика ҳафталиги»ни о‘тказиш пайтида, агар шундай эҳтиёж туг‘илса ёки аҳолининг мурожаатлари шуни талаб қилса, режада бо‘лмаган қо‘шимча тадбирлар ҳам ташкил этилиши мумкин. Нафталик тадбирларини қатъий қолипга солиб бо‘лмайди, балки аҳолининг ҳақиқий муаммоларига қараб мослашувчан бо‘лиши лозим. Аҳоли нимага муҳтож бо‘лса, шу масалага эътибор қаратилиб, «режада йо‘қ эди» деб муаммони четлаб о‘тиш мумкин эмас;

Қандай ҳолларда қо‘шимча тадбирлар о‘тказилади?

- ишсизлик, ижтимоий ёрдам, кредит, оилавий муаммолар, ҳужжат масалалари бо‘йича мурожаатлар ко‘п бо‘лса;

- кутилмаган муаммо аниқланса; масалан: бир нечта оилада бир вақтда низо чиқиши, ёшлар орасида салбий ҳолатлар, хавфли шароитда яшаётган оилалар аниқланиши.

- Аҳолининг қўшимча таклифлари асосида қўшимча тадбирлар ташкил этилиши;

Қандай қўшимча тадбирлар ташкил этилиши мумкин?

- қўшимча қабул кунлари
- уйма-уй юришлар
- ҳуқуқий ёрдам бериш
- психологик суҳбатлар
- ёшлар ёки хотин-қизлар билан алоҳида учрашувлар
- ижтимоий ёрдам ко'рсатиш тадбирлари

Бу халқ учун нима фойда беради?

- ҳар бир муаммо эътиборсиз қолмайди;
- давлат идоралари аҳолига мослашиб ишлайди;
- «режада йо'қ» деган баҳона бо'лмайди;
- муаммолар вақтида олди олинади;
- маҳаллада тинчлик ва барқарорлик сақланади.

9.Маҳаллаларда аҳолининг ҳуқуқий онги ва маданиятини ошириш, соғ'лом турмуш тарзига тарғ'иб қилиш ва маданий ҳордиқ чiqаришига қаратилган тарғ'ибот кампаниялари аҳоли сони ва жойлашувидан келиб чiqқан ҳолда бештагача маҳаллани бирлаштирган ҳолда о'тказилиши мумкин.

Ушбу янги тартибнинг асосий мақсади маҳаллаларда о'тказиладиган ижтимоий-маърифий тадбирларни қуруқ расмийликдан чiqариб, уларни аҳоли учун ҳақиқий манфаат келтирадиган ва одамларнинг ко'нглидан жой оладиган таъсирчан кампанияларга айлантиришдан иборатдир. Илгари ҳар бир маҳалла о'з ҳолича, имконияти доирасида кичик-кичик тадбирлар о'тказган бо'лса, эндиликда аҳоли сони ва жойлашувига қараб бештагача

маҳаллани бирлаштириш тизими жорий этилмоқда. Бу усул биринчи навбатда давлат ресурсларидан, яъни маблаг' ва вақтдан оқилона фойдаланиш имконини беради. Бунда тарқоқ ҳолда кичик тадбирлар о'тказиш о'рнига, барча куч ва имкониятлар бир нуқтага жамланади, бу эса тадбирга энг сара ҳуқуқшуносларни, малакали шифокорларни ва халқ суйган таниқли санъаткорларни жалб этишга шароит яратади. Натижада тадбирларнинг қамров даражаси кенгайиб, уларнинг сифати ва самарадорлиги сезиларли даражада ошади, бу эса аҳолининг ҳам ҳуқуқий билимини оширишга, ҳам маданий ҳордиқ чiqаришига хизмат қилади.

Энди бешта маҳалла учун алоҳида-алоҳида бешта кичик тадбир о'тказиб вақт ва ресурс сарфланмайди, аксинча, уларнинг имкониятлари бирлаштирилиб, битта катта ва юқори савияли байрам тадбири ташкил этилади. Бундай ёндашув тадбирга энг сара маърузачиларни, таниқли маданият арбобларини ва тажрибали тиббиёт мутахассисларини таклиф қилиш имконини беради, натижада одамлар учун қизиқарли ва фойдали муҳит яратилади. Қо'шни маҳаллалар аҳолисининг бир майдонда то'планиши эса ҳудуддаги аҳилликни мустаҳкамлашга, қо'шнилариинг о'заро танишиб, тажриба алмашишига хизмат қилади. Бундай йирик тадбирлар маҳаллалар ичидаги энг қулай ва кенг жойларда, масалан, замонавий маҳалла гузарларида, маҳаллий истиромат бог'ларида ёки кенг мактаб залларида о'тказилади. Шу тариқа, тадбирлар шунчаки ҳисобот учун эмас, балки аҳолининг маданий ҳордиқ чiqариши ва ҳуқуқий билимини ошириши учун ҳақиқий имкониятга айланади. Ушбу тизимда учта муҳим йо'налиш — ҳуқуқий билим, саломатлик ва маданий ҳордиқ

бир-бирига узвий bog‘ланган бо‘либ, уларнинг асосий мақсади маҳалла аҳлига ҳар томонлама қулайлик яратишдир. Тадбирлар давомида Конституция ва қонунлардаги янгиликлар, хусусан, «маҳалла еттилиги»нинг ваколатлари аҳолига содда тилда тушунтирилади, шу билан бирга оммавий спорт мусобақалари ва бепул тиббий ко‘риклар орқали соғ‘лом турмуш тарзи тарғ‘иб қилинади. Концерт дастурлари ва маърифий кечалар эса одамларнинг кайфиятини ко‘тариб, мазмунли ҳордиқ чiqаришларига хизмат қилади.

Мазкур тартиб давлат идораларига тарғ‘ибот ишларини шунчаки ҳисобот учун эмас, балки кенг ко‘ламли ва одамларга ҳақиқатда таъсир қиладиган шаклда ташкил этиш имконини беради. Бу «маҳаллабай» ишлаш тизимининг янада ривожланган ва тартибли босқичи бо‘либ, унинг натижасида вақт, маблаг‘ ва мутахассислар кучи тежалади. Бир неча маҳалланинг бир майдонда то‘планиши эса тадбирларнинг жуда жонли о‘тишини ва тарғ‘ибот ишлари бир вақтнинг о‘зида бутун бир ҳудудни қамраб олишини таъминлайди. Маҳаллаларда аҳолининг ҳуқуқий онги ва маданиятини ошириш нафақат маърузалар о‘қиш, балки аҳолини бевосита жараёнга жалб қилиш орқали амалга оширилади. Қуйида ушбу йо‘налишда о‘тказилиши мумкин бо‘лган амалий тадбирлар ро‘йхати келтирилган: Маҳаллаларда о‘тказиладиган тадбирлар энди нафақат қизиқарли, балки ҳар бир хонадон учун фойдали бо‘лади. Биринчи навбатда, «Адлия маҳаллада» очиқ мулоқотлари доирасида нотариус ва адвокатлар мерос, уй-жой ёки нафақа каби масалаларда бепул ҳуқуқий маслаҳатлар беришади, шунингдек, ко‘чма давлат хизматлари орқали ҳужжат

ишларини маҳалланинг о‘зида ҳал қилиш имкони яратилади. Ёшлар ва аёллар учун «Нуқуқ билимдонлари» ва «Менинг маҳаллам — менинг қонуним» каби викторина ва саҳна ко‘ринишлари ташкил этилиб, қонунлар зерикарли маърузалар эмас, балки жонли о‘йинлар орқали о‘ргатилади. Маҳалла еттилиги, айниқса профилактика инспектори ва хотин-қизлар фаоли фирибгарликдан ҳимояланиш бо‘йича тушунтириш ишларини олиб боради, сайёр суд мажлислари эса алимент ёки оилавий низоларни маҳалланинг о‘зида ко‘риб чиқиб, барча учун ибратли дарс бо‘лади.

Маҳалла идораларида янги қонунлар ҳақида содда инфографикалар ва QR-кодли маълумотлар тахтаси о‘рнатилиб, Телеграм гуруҳларига қисқа ва тушунарли видеороликлар жойлаб борилади. Бештагача маҳалла бирлашган ҳолда о‘тказиладиган йирик тадбирларда эса ҳуқуқий мавзудаги концертлар, совринли викториналар ва спорт марафонлари ташкил этилади. Бундай марафон г‘олибига эса нафақат совг‘алар, балки энг керакли ҳуқуқий адабиётлар то‘плами ҳам берилади. Бу каби тадбирлар маҳалла аҳлини бирлаштириш билан бирга, уларнинг о‘з ҳуқуқларини яхши билишига ва хавфсиз яшашига хизмат қилади. Маҳаллада соғ‘лом турмуш тарзини тарғ‘иб қилишнинг асосий мақсади — ҳар бир инсоннинг ҳам жисмонан, ҳам руҳан тетик бо‘лишини таъминлаш, касалликка чалинмаслик йо‘ллари о‘ргатиш ва жамиятда соғ‘лом ҳаёт тарзини одатга айлантиришдир. Бу жараённинг энг муҳим жиҳати шундаки, энди бор эътибор фақат касалликни даволашга эмас, балки унинг олдини олишга қаратилади. Соғ‘лом ҳаёт кечириш деганда, одамларнинг кундалик ҳаётида ко‘проқ ҳаракат қилиши, то‘г‘ри

овқатланиши, тозаликка риоя этиши ва зарарли одатлардан бутунлай воз кечиши тушунилади. Агар ҳар бир киши о‘з соғ‘лиғ‘ига масъулият билан ёндашса, дори-дармон ва даволанишга кетадиган ортиқча харажатлар тежалади, одамларнинг иш унумдорлиги ортади ва ҳаёт сифати яхшиланади.

Маҳаллаларда бундай муҳитни яратиш, аynиқса, ёш авлодни ҳар томонлама баркамол қилиб тарбиялашда катта аҳамиятга эга. Одамлар о‘ртасида соғ‘лом турмуш тарзини шакллантириш орқали жамиятда ҳамжиҳатлик кучаяди ва келажақда барқарор ижтимоий-иқтисодий ривожланиш учун мустаҳкам пойдевор яратилади. Соғ‘лом турмуш тарзи фақат шиорлар билан эмас, балки ҳар кунги одатлар билан шаклланади. Шу сабабли маҳалладаги тарғ‘ибот ишлари шунчаки гап эмас, балки одамлар о‘з ко‘зи билан ко‘радиган ва бевосита қатнашадиган ҳаракатлардан иборат бо‘лиши лозим. Бу борада маҳаллаларда қуйидаги амалий тадбирларни о‘тказиш тавсия этилади: Биринчи навбатда, «Эрталабки соғ‘лом қадам» акцияси ва очиқ спорт соатлари орқали аҳолини биргаликда бадантарбия қилишга одатлантириш мумкин. «Шифокор маслаҳати» ва тиббий текширув кунларида эса мутахассислар маҳаллага келиб, одамларнинг соғ‘лиғ‘ини бепул ко‘рикдан о‘тказди. Шунингдек, соғ‘лом овқатланиш бо‘йича маҳорат дарсларида кам туз ва кам ёғ‘ли таомлар тайёрлаш сирлари о‘ргатилади. «Бир кун — бир одат» тамойили асосида ҳар кун битта янги соғ‘лом қонидани о‘рганиш, ёшлар о‘ртасида эса «Зарарли одатларга йо‘қ!» каби тадбирлар орқали чекиш ва ичишнинг ёмон оқибатларини тушунтириш муҳимдир. Кексалар учун махсус «Соғ‘лом ҳаёт клуби» ташкил этилиб,

уларнинг ёшига мос машқлар ва суҳбатлар уюштирилади. Бундан ташқари, маҳалла бо‘йлаб югуриш марафони о‘тказилиб, г‘олиблар рағ‘батлантирилади. Бу каби тадбирлар маҳаллада нафақат соғ‘лом муҳит яратади, балки одамларнинг узоқ ва бахтли умр ко‘ришига замин бо‘лади. Маҳаллаларда ташкил этиладиган маданий тадбирларни шунчаки вақт о‘тказиш ёки оддий концерт деб ҳисобламаслик керак. Бундай учрашувлар замирида анча чуқур ва хайрли мақсадлар мужассам:

Биринчидан, бу тадбирлар маҳалладошлар о‘ртасидаги меҳр-оқибатни тиклашга хизмат қилади. Нозирги югур-югур замонда қо‘шни қо‘шни билан ҳол-аҳвол со‘рашишга вақт топмай қолган. Маданий тадбирлар эса одамларни уйидан чиқариб, бир-бири билан дийдорлаштиради, о‘ртадаги совуқчиликни илитиб, маҳалла муҳитини жонлантиради.

Иккинчидан, бу кундалик ташвишлардан чарчаган инсонлар учун руҳий қувват манбаидир. Ро‘зг‘ор кам-ко‘сти, ишдаги чарчоқлар одамни толиқтиради. Маҳалланинг о‘зида ташкил этилган бадий кечалар ёки миллий о‘йинлар инсонга дам беради, кайфиятини ко‘таради ва эртанги кунга янги куч бағ‘ишлайди.

Учинчидан, бундай дастурлар ёшлар тарбияси учун жуда муҳим. Уларда фақат о‘йин-кулги эмас, балки миллий қадриятларимиз, оила муқаддаслиги ва одоб-ахлоқ ҳақида саҳна ко‘ринишлари намойиш этилади. Ко‘чада бекор юрган боланинг шундай тадбирга келиб, санъатга қизиқиши ёки фойдали гап эшитиши — тарғ‘иботнинг энг катта ютуғ‘идир.

То‘ртинчидан, бу тадбирлар халқ ва давлат идоралари о‘ртасида самимий ко‘прик вазифасини о‘тайди. Байрам баҳонасида маҳаллага келган раҳбарлар ёки жамоат арбоблари билан расмийликсиз, дилдан суҳбатлашиш

имкони туг‘илади. Одамлар о‘з фикрини ёки муаммосини эркин айта оладиган майдон пайдо бо‘лади.

Хулоса қилиб айтганда, маҳалладаги маданий кампаниялар «инсон қадри учун» деган тамойилнинг амалий ифодасидир. Одамлар о‘злари яшаётган жойда давлатнинг эътиборини ва маданият нафасини ҳис қилади. Бу эса маҳалладошларни жипслаштириб, юртга бо‘лган меҳр ва ишончни янада мустаҳкамлайди.

а) мазкур тадбир туман (шаҳар) ҳокими томонидан тасдиқланган график асосида о‘тказилади;

Тадбирларнинг туман ёки шаҳар ҳокими томонидан тасдиқланган аниқ режа (график) асосида о‘тказилиши ишнинг тартибли ва масъулият билан бажарилишини таъминлайди. Бу аҳоли учун тадбирларнинг то‘сатдан эмас, балки олдиндан эълон қилинган ва пухта тайёргарлик ко‘рилган ҳақиқий байрам бо‘лишига хизмат қилади. Жараён давомида тадбир о‘тказиладиган жойни танлашга ҳам алоҳида эътибор берилади. Бунинг учун ҳудуддаги энг қулай, кенг ва замонавий шароитлари бор масканлар танланади. Бу эса маҳалла аҳлининг маданий ҳордиқ чиқариши ва дам олиши учун муносиб шароит яратади.

(б) тадбир о‘тказиш учун қулай жой танланади ва тадбирни юқори савияда ташкиллаштириш учун ҳомийлар жалб этилиши мумкин.

тадбир о‘тказиш учун қулай жой — тадбир иштирокчилари хавфсизлигини, ташкилий-техник имкониятлар ва тадбир мақсадига мослигини ҳисобга олган ҳолда белгиланади.

Қарорда белгиланган яна бир муҳим янгилик — тадбирларга ҳомийлик маблаг‘ларини жалб қилиш имкониятидир. Бу маблаг‘лар тадбирнинг сифатини оширишга, масалан, спорт мусобақалари г‘олибларига қимматбаҳо совг‘алар бериш ёки ёрдамга муҳтож оилаларга моддий ко‘мак ко‘рсатиш каби хайрли ишларга сарфланади.

Шу тариқа, учрашувлар шунчаки қуруқ маъруза эмас, балки аҳолининг ижтимоий муаммолари ҳал бўладиган ва бепул ҳуқуқий маслаҳатлар бериладиган жонли мулоқот майдонига айланади.

Хулоса қилиб айтганда, бешта маҳалланинг бирлашиб тадбир оʻтказиши қоʻшничилик ришталарини богʻлайди, одамларни жипслаштиради ва давлат идораларининг халққа янада яқин бўлишини таъминлайди. Бу тизим «Инсон қадри учун» деган гʻоянинг амалдаги ифодаси бўлиб, аҳолининг ҳуқуқий билимини ошириш, соғʻлигʻини мустаҳкамлаш ва маънавий дам олишини таъминлайдиган яхлит бир механизмдир.

10. «Ижтимоий профилактика ҳафталиги» якунини сарҳисоб қилган ҳолда келгусида иш самарадорлигини ошириш мақсадида адлия, суд ва бошқа ҳуқуқни муҳофаза қилувчи органлар томонидан «маҳалла еттилиги» учун ижтимоий профилактика бўйича қисқа муддатли семинар-тренинглار оʻтказилади.

Ижтимоий профилактика тадбирларини амалга ошириш жараёнида вужудга келаётган муаммоларни ҳал этиш, шунингдек, ижтимоий профилактика тадбирларини амалга оширувчи субъектларга амалий ва бошқа ёрдам кўрсатиш мақсадида ижтимоий профилактика тадбирлари бўйича жойларда семинарлар ташкил этилиши мумкин. Бунда маҳаллаларни семинарга жалб қилишда Оʻзбекистон маҳаллалари уюшмасининг туман (шаҳар) бўлимлари фаол иштироки муҳим. Ноким ёрдамчиси фаолиятига услубий ёрдамлашиш туман (шаҳар) камбағʻалликни қисқартириш ва бандликка кўмаклашиш бўлимлари томонидан, профилактика инспекторининг фаолиятига туман (шаҳар)

ички ишлар органлари, хотин-қизлар фаолининг фаолиятига Оила ва хотин-қизлар қо‘митасининг туман (шаҳар) бо‘лимлари, ёшлар етакчисига Ёшлар ишлари агентлигининг туман (шаҳар) бо‘лимлари, ижтимоий ходимнинг фаолиятига туман (шаҳар) «Инсон» ижтимоий хизматлар марказлари, солиқ инспекторига туман (шаҳар) солиқ инспекциялари томонидан услубий ва амалий ёрдам ко‘рсатилиши лозим. «Маҳалла еттилиги» учун ижтимоий профилактика бо‘йича қисқа муддатли семинар-тренинглар о‘тказиш режа-жадвали ҳудудий йо‘л хариталарини ишлаб чиқишда маҳаллий ҳокимликлар томонидан белгилаб олинади. Семинар-тренингларни ташкил қилишдаги вазифалар, адлия, суд ва бошқа ҳуқуқни муҳофаза қилувчи органларни жалб қилиш масалалари ҳал этилади.

Маълумот учун: О‘збекистон Республикаси Президентининг 2025 йил 3 январдаги «2025 йилда Республика маҳаллаларида хавфсиз муҳитни яратиш ва ҳуқуқбузарликларни барвақт олдини олиш тизими самарадорлигини янада ошириш бо‘йича чора-тадбирлар то‘ғ‘рисида»ги PQ-1-сон Қарори ижроси доирасида 2025 йил июнь - июль ойларида ҳуқуқбузарликлар профилактикасига масъул давлат органлари, хусусан **«маҳалла еттилиги»нинг 16 642 нафар** ходимларининг ко‘никмалари тренинглар орқали оширилган.